

สภาพการบริหารงานกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5
The Condition of Network School of Ubon Ratchathani Primary
Education Service Area Office 5

ศุภโชค สาระบุตร^{1*}, ไพวัลย์ โคตรตะ², และ พงษ์ธร สิงห์พันธ์³
Supachock Sarabute^{1*}, Paiwan Kotta², and Pongtorn Singpan³

^{1,2,3}คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

^{1,2,3}Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand

*Corresponding Author E-mail: pao.sarabute@gmail.com

Received: February 20, 2026

Revised: August 24, 2026

Accepted: August 28, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารงานกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีต่อสภาพการบริหารงานกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา จำแนกตามตำแหน่งประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา และ 3) พัฒนาแนวทางการบริหารงานกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา การวิจัยใช้วิธีการเชิงปริมาณร่วมกับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่เป็นคณะกรรมการกลุ่มเครือข่าย จำนวน 224 คน ได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้นโดยใช้ตำแหน่งเป็นชั้นในการสุ่ม และผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เลือกแบบเจาะจง จำนวน 3 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ครอบคลุมการบริหารงาน 6 ด้าน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารงานกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = .50) ด้านบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = .54) ขณะที่ด้านการมีผลประโยชน์ร่วมกันมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = .57) 2) เมื่อจำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่าความคิดเห็นโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F = 4.74$, $p = .01$) โดยพบความแตกต่างในด้านวิสัยทัศน์ร่วม บทบาทและหน้าที่ของสมาชิก การมีส่วนร่วมของสมาชิก การมีผลประโยชน์ร่วมกัน และการติดตามและประเมินผล ส่วนด้านการติดต่อประสานงานไม่แตกต่างกัน และ 3) แนวทางการบริหารที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย การกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมจากบริบทของสถานศึกษา การจัดบทบาทตามศักยภาพ การส่งเสริมการมีส่วนร่วม การจัดสรรผลประโยชน์และทรัพยากรร่วมกัน การพัฒนาระบบประสานงาน และการติดตามประเมินผลโดยคำนึงถึงความแตกต่างของสถานศึกษาแต่ละขนาด

คำสำคัญ: การบริหารเครือข่ายสถานศึกษา, กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา, การมีส่วนร่วม, การบริหารสถานศึกษา, สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

Abstract

This research aimed to 1) study the conditions of school network group administration under Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 5, 2) compare the opinions of school administrators and teachers toward the conditions of school network group administration classified by position, work experience, and school size, and 3) develop guidelines for school network group administration. The research employed a quantitative approach together with qualitative data collection. The sample consisted of 224 school administrators and teachers who were members of school network group committees, selected through stratified random sampling using position as the stratum. Three interview informants were purposively selected. The research instruments consisted of a questionnaire and a semi-structured interview form covering six areas of administration. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, one-way analysis of variance, and content analysis. The research findings revealed that 1) the overall condition of school network group administration was at a high level ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = .50). The roles and responsibilities of members had the highest mean score ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = .54), whereas mutual benefits had the lowest mean score ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = .57); 2) when classified by school size, the overall opinions were significantly different ($F = 4.74$, $p = .01$). Significant differences were found in shared vision, roles and responsibilities of members, member participation, mutual benefits, and monitoring and evaluation, whereas no significant difference was found in coordination; and 3) the developed administration guidelines comprised establishing a shared vision based on school contexts, assigning roles according to capacity, promoting participation, allocating mutual benefits and shared resources, developing a coordination system, and conducting monitoring and evaluation with consideration of differences among schools of different sizes.

Keywords: School Network Administration, School Network Group, Participation, School Administration, Basic Education Schools

บทนำ

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาคนและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม โดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564) ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพคน การสร้างโอกาสทางการศึกษา และการลดความเหลื่อมล้ำ เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการทางการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) อย่างไรก็ตาม การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานยังมีข้อจำกัดจากความแตกต่างด้านขนาดและความพร้อมของสถานศึกษา โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็กซึ่งมีจำนวนนักเรียนน้อย ทำให้ได้รับงบประมาณที่สัมพันธ์กับจำนวนผู้เรียนในระดับที่จำกัด และอาจประสบปัญหาด้านบุคลากร สื่อ วัสดุอุปกรณ์ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มากกว่าโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่กว่า ปัญหาดังกล่าวพบได้ชัดในโรงเรียนชนบทของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีข้อจำกัดทั้งด้านทรัพยากร และการบริหารจัดการสถานศึกษาในพื้นที่ชนบทจำเป็นต้องอาศัยการเชื่อมโยงและใช้ทรัพยากรร่วมกันระหว่างสถานศึกษา เพื่อเพิ่มศักยภาพในการจัดการศึกษาและลดข้อจำกัดของโรงเรียนแต่ละแห่ง (วิชัย แสงศรี, 2552)

บริบทดังกล่าวปรากฏชัดเจนในพื้นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ซึ่งรับผิดชอบการจัดการศึกษาใน 6 อำเภอ ได้แก่ เดชอุดม นาจะหลวย น้ำยืน บุนทริก พุ่งศรีอุดม และน้ำขุ่น ข้อมูลปีการศึกษา 2565 ระบุว่า มีสถานศึกษาในสังกัดจำนวน 254 แห่ง ในจำนวนนี้เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก 116 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 45.67 ของสถานศึกษาทั้งหมด โดยบางอำเภอมีสัดส่วนโรงเรียนขนาดเล็กค่อนข้างสูง เช่น อำเภอทุ่งศรีอุดมมีโรงเรียนขนาดเล็ก 14 แห่งจาก 20 แห่ง และอำเภอเดชอุดมมี 49 แห่งจาก 94 แห่ง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5, 2566) ขณะที่จำนวนผู้เรียนในสังกัดมีแนวโน้มลดลง จาก 45,890 คนในปีการศึกษา 2561 เหลือ 41,875 คนในปีการศึกษา 2566 หรือลดลงประมาณร้อยละ 8.75 ภายในระยะเวลา 5 ปี (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอุบลราชธานี, 2566) แนวโน้มดังกล่าวเกี่ยวข้องโดยตรงกับการบริหารทรัพยากรของสถานศึกษา เนื่องจากงบประมาณบางส่วนจัดสรรตามจำนวนผู้เรียน เมื่อจำนวนนักเรียนลดลง โรงเรียนขนาดเล็กจึงมีข้อจำกัดในการบริหารงบประมาณ บุคลากร และทรัพยากร เพื่อการจัดการเรียนรู้มากขึ้น ปัญหานี้ทำให้การประสานความร่วมมือและการใช้ทรัพยากรร่วมกันระหว่างสถานศึกษาเป็นแนวทางที่มีความสำคัญต่อการบริหารการศึกษาในพื้นที่

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม กำหนดหลักการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและการกระจายอำนาจการบริหารไปยังเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา โดยมาตรา 39 กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไปไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา แนวคิดดังกล่าวเปิดโอกาสให้สถานศึกษาและหน่วยงานในพื้นที่ร่วมกันบริหารจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและทรัพยากรที่มีอยู่ การดำเนินงานในรูปเครือข่ายจึงเป็นกลไกหนึ่งที่ใช้เชื่อมโยงสถานศึกษาให้สามารถแลกเปลี่ยนความรู้ บุคลากร และทรัพยากรร่วมกัน งานของไพโรจน์ มະโนยานะ (2556) เสนอว่า การรวมโรงเรียนประถมศึกษาเป็นเครือข่ายกลุ่มโรงเรียนเป็นทางเลือกในการแก้ปัญหาด้านคุณภาพและข้อจำกัดของโรงเรียนขนาดเล็ก ขณะที่การศึกษาของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2554) ชี้ให้เห็นว่า การทำงานแบบเครือข่ายช่วยให้สถานศึกษาและ

บุคลากรทางการศึกษาสามารถแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และประสบการณ์ ตลอดจนพัฒนางานร่วมกันผ่านความสัมพันธ์ระหว่างองค์กร

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ได้นำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการบริหารสถานศึกษา โดยกำหนดให้สถานศึกษาที่อยู่ใกล้เคียงกันตามสภาพภูมิศาสตร์และการคมนาคม รวมกลุ่มประมาณ 6-15 แห่ง เป็นหนึ่งกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการ การพัฒนาคุณภาพการศึกษา การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และประสบการณ์ ตลอดจนการใช้ทรัพยากรและการดำเนินงานกิจกรรมทางการศึกษาร่วมกัน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5, 2557) ปัจจุบันสถานศึกษาในสังกัดแบ่งออกเป็น 28 กลุ่มเครือข่าย ซึ่งแต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกันทั้งด้านจำนวนและขนาดของสถานศึกษา สภาพพื้นที่ จำนวนผู้เรียน บุคลากร และทรัพยากรที่ใช้ในการบริหาร ความแตกต่างดังกล่าวย่อมส่งผลต่อรูปแบบและสภาพการดำเนินงานของแต่ละกลุ่มเครือข่าย โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีโรงเรียนขนาดเล็กจำนวนมาก การบริหารเครือข่ายจึงต้องอาศัยการประสานงาน การแบ่งบทบาท การใช้ทรัพยากรร่วมกัน และการติดตามผลอย่างเป็นระบบ จากสภาพดังกล่าว การศึกษาสภาพการบริหารงานของกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 จึงมีความจำเป็น เพื่อให้ทราบว่าสถานศึกษาภายในแต่ละกลุ่มเครือข่ายมีการดำเนินงานและบริหารจัดการในลักษณะใด รวมถึงประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนาผลการศึกษาก็จะเป็นข้อมูลสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาในการกำหนดแนวทางการบริหารให้มีแบบแผนและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ รวมทั้งสนับสนุนการใช้ทรัพยากรและความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีต่อสภาพการบริหารงานกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา
3. เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารงานกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5

การทบทวนวรรณกรรม

1. การบริหารโดยองค์คณะบุคคลในบริบทของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานภายใต้แนวคิดการกระจายอำนาจเปิดโอกาสให้ผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและดำเนินงานของสถานศึกษา การบริหารโดยองค์คณะบุคคลจึงเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้การตัดสินใจมิได้ขึ้นอยู่กับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่เกิดจากการพิจารณาาร่วมกันตามบทบาทและความรับผิดชอบที่กำหนดไว้ ธีระ รุญเจริญ (2546/2563) อธิบายว่า

การบริหารในลักษณะคณะกรรมการเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลหลายฝ่ายมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ช่วยสร้างการยอมรับและเอื้อต่อการนำผลการตัดสินใจไปสู่การปฏิบัติ ขณะที่รุ่งนภา จิตรโรจนรักษ์ (2548) เห็นว่าจุดสำคัญของการบริหารโดยองค์คณะบุคคลอยู่ที่การร่วมพิจารณา เสนอความคิดเห็น และตัดสินใจภายใต้ภารกิจที่ได้รับมอบหมาย เมื่อนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้กับการบริหารกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา องค์คณะบุคคลทำหน้าที่เชื่อมโยงสถานศึกษาหลายแห่งให้สามารถกำหนดเป้าหมาย วางแผน และดำเนินกิจกรรมร่วมกันได้ จำเป็นต้องกำหนดโครงสร้างและบทบาทของสมาชิกให้ชัดเจนเพื่อป้องกันความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงาน ในบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ระบุว่าด้วยกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดให้มีคณะกรรมการบริหารกลุ่มเครือข่ายซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้ทรงคุณวุฒิจากกลุ่มเครือข่าย ทำหน้าที่ร่วมกันบริหารและประสานการดำเนินงานของสถานศึกษาในพื้นที่ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5, 2557) โครงสร้างดังกล่าวสะท้อนว่าการบริหารกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาเป็นการบริหารแบบองค์คณะบุคคลที่ต้องอาศัยทั้งการแบ่งบทบาทการมีส่วนร่วม และความรับผิดชอบร่วมของสมาชิก

2. แนวคิดการบริหารเครือข่ายสถานศึกษา

เครือข่ายสถานศึกษาเป็นรูปแบบความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาหลายแห่งที่ยังคงความเป็นอิสระของแต่ละองค์กร แต่เชื่อมโยงกันเพื่อดำเนินภารกิจหรือแก้ปัญหาาร่วมกัน วิชัย แสงศรี (2552) อธิบายความสัมพันธ์ของเครือข่ายในลักษณะการเชื่อมโยงทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยสมาชิกมีข้อตกลงและแนวปฏิบัติร่วมกัน รวมถึงมีการแลกเปลี่ยนความรู้และทรัพยากรระหว่างกัน งานด้านเครือข่ายการศึกษาในเวลาต่อมายังพบลักษณะสำคัญที่สอดคล้องกัน ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายร่วม การแบ่งบทบาทการมีส่วนร่วม การสื่อสาร การประสานงาน และการตรวจสอบผลการดำเนินงาน แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาที่มองเครือข่ายเป็นกลไกการทำงานระหว่างองค์กรเพื่อบรรลุเป้าหมายที่องค์กรใดองค์กรหนึ่งดำเนินการได้ยากเพียงลำพัง โดย Isett et al. (2011) อธิบายว่า เครือข่ายภาครัฐเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรหลายฝ่ายที่ต้องประสานทรัพยากร ความรู้ และการตัดสินใจร่วมกัน ขณะที่ Muijs et al. (2010) เสนอว่า เครือข่ายระหว่างโรงเรียนช่วยสร้างการแลกเปลี่ยนความรู้และทรัพยากร และอาจเป็นกลไกพัฒนาคุณภาพของโรงเรียน โดยเฉพาะเมื่อสมาชิกมีเป้าหมายและความรับผิดชอบร่วมกัน ดังนั้น การพิจารณาสภาพการบริหารเครือข่ายจึงควรมองทั้งด้านโครงสร้าง ความสัมพันธ์ของสมาชิก และกระบวนการที่ทำให้เครือข่ายสามารถดำเนินงานต่อเนื่องได้

3. องค์ประกอบของการบริหารงานกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา

จากการสังเคราะห์แนวคิดและงานวิจัยเกี่ยวกับเครือข่ายสถานศึกษา ผู้วิจัยกำหนดองค์ประกอบของสภาพการบริหารงานกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาไว้ 6 ด้าน ซึ่งสัมพันธ์กันตั้งแต่การกำหนดทิศทางการจัดโครงสร้างความรับผิดชอบ การดำเนินงานร่วมกัน จนถึงการติดตามผล ดังนี้

1) ด้านวิสัยทัศน์ร่วม คือ การที่สมาชิกของกลุ่มเครือข่ายมีความเข้าใจต่อจุดมุ่งหมายและทิศทางการพัฒนาร่วมกัน รวมทั้งร่วมกำหนดเป้าหมายและแนวทางดำเนินงานของเครือข่าย วิสัยทัศน์ร่วมช่วยให้สถานศึกษาที่มีบริบทแตกต่างกันสามารถทำงานไปในทิศทางเดียวกัน งานเกี่ยวกับเครือข่ายการศึกษาพบว่า

การมีเป้าหมายและวิสัยทัศน์ร่วมเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่ทำให้สมาชิกเกิดความผูกพันต่อกิจกรรมของเครือข่าย และลดความแตกต่างด้านแนวคิดในการทำงาน (วิชัย แสงศรี, 2552; เสมอ สุวรรณโค, 2558)

2) ด้านบทบาทและหน้าที่ของสมาชิก เป็นการกำหนดความรับผิดชอบของคณะกรรมการ ผู้บริหาร ครู และสมาชิกในเครือข่ายให้ชัดเจนตามภารกิจ เพื่อให้ทราบผู้รับผิดชอบและฝ่าประสานงาน การบริหารเครือข่ายจำเป็นต้องมีการแบ่งงานและกำหนดบทบาท เพราะสมาชิกยังคงสังกัดสถานศึกษาของตนเอง หากบทบาทไม่ชัดเจนอาจทำให้การดำเนินงานซ้ำซ้อนหรือขาดผู้รับผิดชอบ งานศึกษารูปแบบการบริหารเครือข่ายสถานศึกษาสะท้อนว่า บทบาทหน้าที่และโครงสร้างของเครือข่ายเป็นองค์ประกอบสำคัญของการบริหารเครือข่ายในระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (นพปฎล บุญพงษ์ และคณะ, 2560)

3) ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก คือ การเปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามาร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ดำเนินกิจกรรม และรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมทำให้สมาชิกมีความรู้สึกเป็นเจ้าของงาน ทำให้เครือข่ายไม่ขึ้นอยู่กับประธานหรือคณะกรรมการบางคน แนวคิดเครือข่ายสถานศึกษาของไทยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางและการดำเนินงานโดยสมัครใจ โดยการศึกษาเกี่ยวกับเครือข่ายระหว่างโรงเรียนชี้ว่า การแลกเปลี่ยนและการทำงานร่วมกันของสมาชิกเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อการเรียนรู้ของเครือข่าย (Muijs et al., 2010; วิชัย แสงศรี, 2552)

4) ด้านการมีผลประโยชน์ร่วมกัน คือ การที่สมาชิกได้รับประโยชน์จากการร่วมเป็นเครือข่าย ทั้งในด้านการพัฒนางาน การแลกเปลี่ยนความรู้ การใช้บุคลากร ทรัพยากร หรือกิจกรรมร่วมกัน ประโยชน์ดังกล่าวควรสอดคล้องกับเป้าหมายของกลุ่มและไม่เอื้อแก่สถานศึกษาใดสถานศึกษาหนึ่งเพียงฝ่ายเดียว แนวคิดเรื่องเครือข่ายให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์แบบพึ่งพาและแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เพราะแรงจูงใจในการรักษาความสัมพันธ์ของเครือข่ายส่วนหนึ่งเกิดจากการที่สมาชิกมองเห็นคุณค่าที่ได้รับจากการทำงานร่วมกัน

5) ด้านการติดต่อประสานงาน คือ การจัดให้มีช่องทางและวิธีการสื่อสารระหว่างสมาชิก การส่งต่อข้อมูล การนัดหมาย การประสานภารกิจ และการแก้ปัญหาร่วมกันอย่างต่อเนื่อง การทำงานของเครือข่ายประกอบด้วยหลายสถานศึกษาต้องอาศัยข้อมูลที่ตรงกันและการประสานระหว่างผู้รับผิดชอบ งานที่ศึกษาองค์ประกอบของเครือข่ายการศึกษาพบว่า การติดต่อสื่อสารและการประสานงานเป็นกลไกสำคัญที่เชื่อมการวางแผนไปสู่การปฏิบัติ และช่วยรักษาความสัมพันธ์ของสมาชิกภายในเครือข่าย

6) ด้านการติดตามและประเมินผล คือ การกำหนดวิธีติดตามความก้าวหน้า ตรวจสอบผลการดำเนินงาน และนำผลการประเมินมาปรับปรุงการบริหารเครือข่าย การติดตามไม่ควรจำกัดอยู่ที่การรายงานผลเมื่อสิ้นสุดกิจกรรม แต่ควรใช้ข้อมูลเพื่อพิจารณาว่าการดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย และการปรับวิธีดำเนินงาน งานที่ศึกษาการบริหารเครือข่ายสถานศึกษาระบุการติดตามและประเมินผลไว้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารเครือข่าย โดยเชื่อมโยงกับการวางแผน การมอบหมายหน้าที่ และการพัฒนาการดำเนินงานในรอบต่อไป

จากการสังเคราะห์ข้างต้น การบริหารงานกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาจึงเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันของสถานศึกษาหลายแห่งภายใต้เป้าหมายและโครงสร้างที่กำหนดร่วมกัน ความสามารถของเครือข่าย

ไม่ได้ขึ้นอยู่กับการจัดตั้งคณะกรรมการเพียงอย่างเดียว แต่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม การกำหนดบทบาทที่ชัดเจน การมีส่วนร่วมและการได้รับประโยชน์ร่วมกัน ตลอดจนระบบการติดต่อประสานงานและการติดตามผล ทั้ง 6 ด้านจึงนำมาใช้เป็นกรอบในการศึกษาสภาพการบริหารงานกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ในการวิจัยครั้งนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณร่วมกับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยดำเนินการเป็น 2 ส่วน คือ 1) ศึกษาสภาพการบริหารงานกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และ 2) นำผลจากการศึกษาสภาพการบริหารงาน รวมทั้งข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามมาประกอบการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ด้านการบริหารกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา เพื่อนำข้อมูลมาสังเคราะห์เป็นแนวทางการบริหารงานกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่เป็นคณะกรรมการกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 จำนวนทั้งสิ้น 536 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยสูตรของ Krejcie และ Morgan ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 224 คน และใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้ตำแหน่งเป็นชั้นในการสุ่ม กลุ่มตัวอย่างที่ได้ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา 128 คน และครูผู้สอน 96 คน รวมจำนวน 224 คน

สำหรับผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) จำนวน 3 คน เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการบริหารหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา และได้รับการยอมรับว่ามีผลการดำเนินงานด้านการบริหารกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จ โดยคัดเลือกให้ครอบคลุมสถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ขนาดละ 1 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลจากบริบทของสถานศึกษาที่แตกต่างกัน ผู้ให้ข้อมูลต้องมีความรู้เกี่ยวกับการบริหารกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาและสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงาน ปัญหา และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการบริหารเครือข่ายได้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 จำนวน 42 ข้อ ครอบคลุมองค์ประกอบ 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้าน

วิสัยทัศน์ร่วม 2) ด้านบทบาทและหน้าที่ของสมาชิก 3) ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก 4) ด้านการมีผลประโยชน์ร่วมกัน 5) ด้านการติดต่อประสานงาน และ 6) ด้านการติดตามและประเมินผล มีลักษณะเป็นมาตรฐานค่า 5 ระดับ

ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหา ข้อเสนอแนะ และแนวทางการบริหารงานกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา เพื่อให้ผู้ตอบเสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมนอกเหนือจากข้อคำถามในตอนี่ 2

ส่วนแบบสัมภาษณ์ใช้สำหรับสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 3 คน มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยกำหนดประเด็นคำถามจากผลการศึกษาในระยะเชิงปริมาณและองค์ประกอบการบริหารงานกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาทั้ง 6 ด้าน มุ่งศึกษาวิธีดำเนินงาน ปัจจัยที่สนับสนุนการบริหารปัญหาในการดำเนินงาน และข้อเสนอสำหรับการพัฒนาแนวทางการบริหารกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา

การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยประสานกับสถานศึกษาและกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 เพื่อแจกและรวบรวมแบบสอบถาม หลังจากได้รับแบบสอบถามกลับคืน ผู้วิจัยตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์ทางสถิติ จากนั้น นำผลการศึกษาสภาพการบริหารงาน ผลการเปรียบเทียบ และข้อเสนอแนะจากคำถามปลายเปิดมาสรุปเป็นประเด็นสำหรับการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาที่คัดเลือกไว้จำนวน 3 คน โดยสัมภาษณ์ตามแนวคำถามที่กำหนดและบันทึกสาระสำคัญของการสัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาประกอบการพัฒนาแนวทางการบริหารงานกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ ส่วนข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ที่กำหนด

การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีต่อสภาพการบริหารงานกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา จำแนกตามตำแหน่ง วิเคราะห์ด้วยการทดสอบค่าทีสำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระต่อกัน (Independent Samples t-test) ส่วนการเปรียบเทียบจำแนกตามประสบการณ์การทำงานและขนาดของสถานศึกษา ซึ่งมีมากกว่าสองกลุ่ม วิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และในกรณีที่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ให้ดำเนินการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ตามวิธีที่ผู้วิจัยกำหนด

ข้อมูลจากคำถามปลายเปิดและการสัมภาษณ์วิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดระเบียบข้อมูล จำแนกประเด็นตามองค์ประกอบการบริหารงานกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาทั้ง 6 ด้าน สังเคราะห์ประเด็นที่สอดคล้องและแตกต่างกัน และนำผลมาประกอบกับข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารงานกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาสภาพการบริหารงานกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5

ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามมีจำนวน 224 คน เมื่อจำแนกตามตำแหน่ง พบว่า เป็นผู้บริหารสถานศึกษา ร้อยละ 57.10 และครูผู้สอน ร้อยละ 42.90 เมื่อจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า ส่วนใหญ่มีประสบการณ์มากกว่า 10 ปีขึ้นไป ร้อยละ 52.20 รองลงมาคือ 5–10 ปี ร้อยละ 33.90 และต่ำกว่า 5 ปี ร้อยละ 13.80 ส่วนการจำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่สังกัดโรงเรียนขนาดกลาง ร้อยละ 46.90 รองลงมาคือโรงเรียนขนาดเล็ก ร้อยละ 45.50 และโรงเรียนขนาดใหญ่ ร้อยละ 7.60

ส่วนผลการวิเคราะห์สภาพการบริหารงานกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการบริหารงานกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 โดยภาพรวมและรายด้าน

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1 ด้านวิสัยทัศน์รวม	4.29	.59	มาก
2 ด้านบทบาทและหน้าที่ของสมาชิก	4.41	.54	มาก
3 ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก	4.33	.56	มาก
4 ด้านการมีผลประโยชน์ร่วมกัน	4.25	.57	มาก
5 ด้านการติดต่อประสานงาน	4.38	.58	มาก
6 ด้านการติดตามและประเมินผล	4.33	.58	มาก
รวม	4.33	.50	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการบริหารงานกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = .50) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = .54) รองลงมาคือด้านการติดต่อประสานงาน ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = .58) ส่วนด้านการมีผลประโยชน์ร่วมกันมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = .57)

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงานกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีต่อสภาพการบริหารงานกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงานกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา จำแนกตามขนาดสถานศึกษา

สภาพ การบริหารงาน	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	p
1. ด้านวิสัยทัศน์รวม	ระหว่างกลุ่ม	3.28	2	1.64	4.93*	.01
	ภายในกลุ่ม	73.43	221	.33		
	รวม	76.71	223			
2. ด้านบทบาทและหน้าที่ของสมาชิก	ระหว่างกลุ่ม	2.71	2	1.35	4.89*	.01
	ภายในกลุ่ม	61.19	221	.28		
	รวม	63.89	223			
3. ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก	ระหว่างกลุ่ม	2.23	2	1.11	3.62*	.03
	ภายในกลุ่ม	67.90	221	.31		
	รวม	70.12	223			
4. ด้านการมีผลประโยชน์ร่วมกัน	ระหว่างกลุ่ม	3.62	2	1.81	5.88*	.00
	ภายในกลุ่ม	68.11	221	.31		
	รวม	71.73	223			
5. ด้านการติดต่อประสานงาน	ระหว่างกลุ่ม	1.18	2	.59	1.79	.17
	ภายในกลุ่ม	73.00	221	.33		
	รวม	74.18	223			
6. ด้านการติดตามและประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	2.27	2	1.13	3.50*	.03
	ภายในกลุ่ม	71.52	221	.32		
	รวม	73.78	223			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	2.28	2	1.14	4.74*	.01
	ภายในกลุ่ม	53.09	221	.24		
	รวม	55.37	223			

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่สังกัดสถานศึกษาขนาดแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงานกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($F = 4.74, p = .01$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านวิสัยทัศน์รวม ($F = 4.93, p = .01$) ด้านบทบาทและหน้าที่ของสมาชิก ($F = 4.89, p = .01$) และด้านการมีผลประโยชน์ร่วมกัน ($F = 5.88, p < .01$) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก ($F = 3.62, p = .03$) และด้านการติดตามและประเมินผล ($F = 3.50, p = .03$) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ .05 ขณะที่ด้านการติดต่อประสานงานไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F = 1.79, p = .17$)

เมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างรายคู่ พบว่า ด้านวิสัยทัศน์ร่วม ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก และ ด้านการมีผลประโยชน์ร่วมกัน มีความแตกต่างกัน 2 คู่ คือ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่สังกัดโรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนขนาดใหญ่ 2) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่สังกัดโรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่ ด้านบทบาทและหน้าที่ของสมาชิก มีความแตกต่างกัน 2 คู่ คือ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่สังกัดโรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนขนาดกลาง 2) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่สังกัดโรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนขนาดใหญ่ ด้านการติดตามและประเมินผลมีความแตกต่างกัน 1 คู่ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่สังกัดโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดใหญ่

แนวทางการบริหารงานกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5

จากผลการศึกษาสภาพการบริหารงาน ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นจำแนกตามขนาดสถานศึกษา และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ สามารถกำหนดแนวทางการบริหารงานกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาได้ 6 ด้าน ดังนี้

1. **ด้านวิสัยทัศน์ร่วม** คณะกรรมการบริหารกลุ่มเครือข่ายควรเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการจัดทำวิสัยทัศน์ร่วม โดยเริ่มจากการรวบรวมข้อมูลปัญหา จุดเด่น ข้อจำกัด และความต้องการของสถานศึกษาแต่ละขนาด แล้วนำมาวิเคราะห์ร่วมกันเพื่อกำหนดเป้าหมาย แผนงาน โครงการ และงบประมาณของกลุ่มเครือข่าย เปิดโอกาสให้ผู้แทนจากโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่เข้าร่วมในกระบวนการตั้งแต่การวิเคราะห์ข้อมูลจนถึงการกำหนดวิสัยทัศน์ เนื่องจากผลการวิจัยพบความแตกต่างระหว่างโรงเรียนขนาดเล็กกับขนาดใหญ่ และระหว่างโรงเรียนขนาดกลางกับขนาดใหญ่ จึงควรจัดเวทีร่วมระหว่างสถานศึกษาต่างขนาดเพื่อปรับความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมายและทิศทางการดำเนินงานให้ใกล้เคียงกัน ก่อนนำวิสัยทัศน์ไปใช้เป็นกรอบในการดำเนินงานของกลุ่มเครือข่าย

2. **ด้านบทบาทและหน้าที่ของสมาชิก** คณะกรรมการบริหารกลุ่มเครือข่ายควรกำหนดบทบาทหน้าที่ และขอบเขตความรับผิดชอบของคณะกรรมการและสมาชิกแต่ละฝ่ายเป็นลายลักษณ์อักษร พร้อมกำหนดผู้รับผิดชอบในแต่ละแผนงานหรือกิจกรรมให้ชัดเจน และทบทวนการแบ่งหน้าที่อย่างน้อยตามรอบการดำเนินงานของกลุ่มเครือข่าย ผลการวิจัยพบความแตกต่างระหว่างโรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดกลาง และระหว่างโรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดใหญ่ จึงควรให้ความสำคัญกับการจัดสรรบทบาท โดยคำนึงถึงความพร้อมและข้อจำกัดของโรงเรียนแต่ละขนาด รวมทั้งเปิดโอกาสให้โรงเรียนขนาดเล็กมีส่วนร่วมรับผิดชอบภารกิจของเครือข่ายในระดับที่เหมาะสม เพื่อไม่ให้งานสำคัญกระจุกอยู่เฉพาะสถานศึกษาที่มีบุคลากรและทรัพยากรมากกว่า

3. **ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก** คณะกรรมการกลุ่มเครือข่ายควรกำหนดกลไกให้สถานศึกษาทุกแห่งมีตัวแทนเข้าร่วมในการวางแผน ตัดสินใจ ดำเนินกิจกรรม และประเมินผล โดยจัดประชุมหรือเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสม่ำเสมอ และหมุนเวียนบทบาทในการเป็นเจ้าภาพหรือรับผิดชอบกิจกรรมระหว่างโรงเรียน เช่น กิจกรรมทางวิชาการ กีฬา และลูกเสือ ผลการวิจัยพบความแตกต่างระหว่างโรงเรียนขนาดเล็กกับขนาดใหญ่ และระหว่างโรงเรียนขนาดกลางกับขนาดใหญ่ จึงควรกำหนดช่องทางการมีส่วนร่วมที่ไม่ขึ้นอยู่กับขนาดหรือความพร้อมของโรงเรียนเพียงอย่างเดียว เพื่อให้สถานศึกษาทุกขนาดสามารถเสนอความคิดเห็นและมีบทบาทต่อการตัดสินใจของเครือข่ายได้อย่างเหมาะสม

4. **ด้านการมีผลประโยชน์ร่วมกัน** คณะกรรมการบริหารกลุ่มเครือข่ายควรจัดทำแผนการใช้และแบ่งปันทรัพยากรร่วมกัน โดยสำรวจความต้องการและทรัพยากรที่มีอยู่ของแต่ละสถานศึกษา แล้วกำหนดกิจกรรมหรือบริการที่สมาชิกสามารถใช้ประโยชน์ร่วมกัน เช่น การพัฒนาครูและบุคลากร การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ร่วมกัน การจัดกิจกรรมทางวิชาการ รวมถึงการสนับสนุนสิทธิและสวัสดิการที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบความแตกต่างระหว่างโรงเรียนขนาดเล็กกับขนาดใหญ่ และระหว่างโรงเรียนขนาดกลางกับขนาดใหญ่ จึงควรมีหลักเกณฑ์ในการจัดสรรทรัพยากรและโอกาสที่คำนึงถึงข้อจำกัดของสถานศึกษาแต่ละขนาด และติดตามว่าสมาชิกของเครือข่ายได้รับประโยชน์จากการดำเนินงานอย่างทั่วถึงหรือไม่

5. **ด้านการติดต่อประสานงาน** คณะกรรมการกลุ่มเครือข่ายควรกำหนดผู้รับผิดชอบด้านข้อมูลและการประสานงานของเครือข่าย พร้อมจัดระบบการรับส่งข้อมูล ข่าวสาร ประกาศ และคำสั่งให้เป็นรูปแบบเดียวกัน ใช้ช่องทางการสื่อสารที่สมาชิกสามารถเข้าถึงได้ เช่น ระบบสารสนเทศของสำนักงานเขตพื้นที่ กลุ่มสื่อสารออนไลน์ และช่องทางของกลุ่มเครือข่าย รวมทั้งกำหนดช่วงเวลาในการปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน แม้ผลการเปรียบเทียบตามขนาดสถานศึกษาจะไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในด้านนี้ แต่ควรรักษาระบบการประสานงานให้มีความต่อเนื่องและครอบคลุมทุกสถานศึกษา เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานในด้านอื่นของเครือข่าย

6. **ด้านการติดตามและประเมินผล** คณะกรรมการบริหารกลุ่มเครือข่ายควรแต่งตั้งคณะทำงานติดตามและประเมินผล กำหนดตัวชี้วัดและระยะเวลาในการตรวจสอบผลการดำเนินงานของแผนงานและโครงการ รวมทั้งรายงานผลการใช้จ่ายงบประมาณและเปิดโอกาสให้สมาชิกตรวจสอบได้ หลังสิ้นสุดกิจกรรมควรประเมินผลและรวบรวมข้อเสนอแนะจากสถานศึกษาสมาชิกเพื่อนำไปปรับปรุงการดำเนินงานในรอบต่อไป เนื่องจากผลการวิจัยพบความแตกต่างระหว่างโรงเรียนขนาดกลางกับโรงเรียนขนาดใหญ่ จึงควรใช้เกณฑ์การติดตามที่คำนึงถึงบริบทและความพร้อมของสถานศึกษาต่างขนาด และเปิดโอกาสให้ตัวแทนจากสถานศึกษาหลายขนาดเข้าร่วมในการประเมิน เพื่อให้ผลการประเมินสะท้อนสภาพการดำเนินงานของเครือข่ายได้ครบถ้วน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องสภาพการบริหารงานกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายดังนี้

1. สภาพการบริหารงานกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการติดต่อประสานงาน ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าโครงสร้างการดำเนินงานของกลุ่มเครือข่ายในพื้นที่มีกรอบหน้าที่และกลไกการประสานงานที่ค่อนข้างชัดเจน ซึ่งอาจเป็นผลจากการที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 กำหนดระเบียบและโครงสร้างการบริหารกลุ่มเครือข่ายไว้เป็นทางการ มีคณะกรรมการและผู้รับผิดชอบในระดับกลุ่ม ทำให้สมาชิกทราบบทบาทของตนและสามารถติดต่อประสานงานระหว่างสถานศึกษาได้เป็นระบบ ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารโดยองค์คณะบุคคลที่ให้ความสำคัญกับการแบ่งหน้าที่ ความรับผิดชอบ และการตัดสินใจร่วมกัน เพราะเมื่อสมาชิกทราบขอบเขตบทบาทของตนเอง การดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายย่อมมีความต่อเนื่องและลดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงาน (ธีระ รุญเจริญ, 2546; รุ่งนภา จิตรโรจนรักษ์, 2548) ขณะเดียวกัน การติดต่อประสานงานที่อยู่ในระดับมากแสดงให้เห็นว่าเครือข่ายสามารถเชื่อมโยงสถานศึกษาที่กระจายอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ให้ดำเนินกิจกรรมร่วมกันได้ ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการทำงานในรูปเครือข่ายตามแนวคิดของวิชัย แสงศรี (2552) ที่มองว่าเครือข่ายต้องมีความสัมพันธ์ การแลกเปลี่ยนข้อมูล และแนวปฏิบัติร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตาม ด้านการมีผลประโยชน์ร่วมกันมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในบรรดาทั้ง 6 ด้าน แม้ยังอยู่ในระดับมาก ประเด็นนี้อาจอธิบายได้ว่า การรวมตัวเป็นเครือข่ายทำให้โรงเรียนสามารถดำเนินกิจกรรมร่วมกันได้ แต่ประโยชน์ที่แต่ละโรงเรียนได้รับอาจไม่เท่ากัน เนื่องจากสถานศึกษาแต่ละแห่งมีขนาด บุคลากร งบประมาณ ทรัพยากร และความพร้อมแตกต่างกัน โรงเรียนที่มีทรัพยากรจำกัดอาจคาดหวังการสนับสนุนจากเครือข่ายมากกว่า ขณะที่โรงเรียนที่มีความพร้อมอาจต้องทำหน้าที่สนับสนุนโรงเรียนอื่นหรือรับภารกิจของกลุ่มมากกว่า จึงทำให้การรับรู้ถึง “ผลประโยชน์ร่วมกัน” แตกต่างจากด้านที่มีโครงสร้างชัดเจน เช่น บทบาทหน้าที่หรือการประสานงาน กล่าวอีกนัยหนึ่ง การมีเครือข่ายไม่ได้ทำให้เกิดการแบ่งปันทรัพยากรและผลประโยชน์อย่างสมดุลโดยอัตโนมัติ แต่ต้องมีกลไกกำหนดผู้มีทรัพยากร ความต้องการ และการใช้ทรัพยากรร่วมกัน แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายจึงให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์แบบพึ่งพาและการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เพราะสมาชิกจะรักษาความร่วมมือไว้ได้เมื่อเห็นว่าการเข้าร่วมเครือข่ายก่อให้เกิดคุณค่าต่อสถานศึกษาของตนด้วย (Isett et al., 2011; Muijs et al., 2010) ผลการวิจัยในประเด็นนี้จึงชี้ว่า กลุ่มเครือข่ายควรให้ความสำคัญกับการจัดสรรทรัพยากร การพัฒนาบุคลากร และโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมให้ทั่วถึงมากขึ้น โดยเฉพาะโรงเรียนที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากร

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นจำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบความแตกต่างทั้งในภาพรวมและในด้านวิสัยทัศน์ร่วม บทบาทและหน้าที่ของสมาชิก การมีส่วนร่วมของสมาชิก การมีผลประโยชน์ร่วมกัน และการติดตามและประเมินผล ขณะที่ด้านการติดต่อประสานงานไม่แตกต่างกัน ผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า “ขนาดของสถานศึกษา” มีความสัมพันธ์กับบริบทในการทำงานของสมาชิกภายในเครือข่าย เนื่องจากโรงเรียน

ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่มีจำนวนบุคลากร ภาระงาน งบประมาณ และทรัพยากรที่แตกต่างกัน ส่งผลให้ความสามารถในการเข้าร่วมกิจกรรมและความคาดหวังต่อเครือข่ายแตกต่างกันไปด้วย โดยเฉพาะด้านวิสัยทัศน์ร่วม ผลการเปรียบเทียบรายคู่พบความแตกต่างระหว่างโรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดใหญ่ และระหว่างโรงเรียนขนาดกลางกับโรงเรียนขนาดใหญ่ ประเด็นนี้อาจเกิดจากโรงเรียนขนาดใหญ่มีโครงสร้างการบริหาร บุคลากร และทรัพยากรที่พร้อมกว่า จึงอาจมองเป้าหมายของเครือข่ายจากฐานความต้องการที่แตกต่างจากโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง ขณะที่โรงเรียนขนาดเล็กอาจให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรร่วมกัน การได้รับความช่วยเหลือด้านบุคลากร หรือการจัดกิจกรรมที่ไม่สามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง การกำหนดวิสัยทัศน์ของเครือข่ายจึงควรเปิดโอกาสให้สมาชิกแต่ละขนาดร่วมสะท้อนปัญหาและความต้องการของตนก่อนกำหนดเป้าหมายร่วม มากกว่าการกำหนดทิศทางโดยสถานศึกษาที่มีความพร้อม ตามแนวคิดเรื่องวิสัยทัศน์ร่วมของเครือข่ายจึงสะท้อนการที่สมาชิกยอมรับและเห็นว่าทิศทางดังกล่าวตอบสนองต่อบริบทของตน

ในทำนองเดียวกัน ด้านการมีผลประโยชน์ร่วมกันพบความแตกต่างระหว่างโรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดใหญ่ และระหว่างโรงเรียนขนาดกลางกับโรงเรียนขนาดใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบที่ว่า ด้านนี้มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ความแตกต่างดังกล่าวน่าจะเกี่ยวข้องกับต้นทุนและผลตอบแทนจากการเข้าร่วมเครือข่ายที่ไม่เหมือนกัน โรงเรียนขนาดเล็กอาจพึ่งพาเครือข่ายด้านบุคลากร วิชาการ สื่อ หรือสถานที่มากกว่า ส่วนโรงเรียนขนาดใหญ่อาจมีทรัพยากรภายในเพียงพอและต้องรับบทบาทเป็นแหล่งสนับสนุนกิจกรรมบางประเภท ดังนั้น การสร้างผลประโยชน์ร่วมกันจึงควรตั้งอยู่บนหลักความเป็นธรรมตามความจำเป็น มากกว่าการจัดสรรสิ่งสนับสนุนให้ทุกโรงเรียนในปริมาณเท่ากัน การบริหารเครือข่ายที่คำนึงถึงความแตกต่างนี้จะช่วยให้สมาชิกมองเห็นประโยชน์ของการทำงานร่วมกันชัดเจนขึ้น และลดความรู้สึกว่าบางโรงเรียนมีภาระหรือได้รับประโยชน์มากกว่าสมาชิกอื่น

ด้านบทบาทและหน้าที่ของสมาชิก พบความแตกต่างระหว่างโรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ ซึ่งอาจเป็นผลจากจำนวนบุคลากรของโรงเรียนขนาดเล็กที่มีจำกัด เมื่อบุคลากรคนเดียวต้องรับผิดชอบหลายภารกิจ การรับบทบาทเพิ่มเติมในระดับกลุ่มเครือข่ายอาจกระทบต่อภารกิจประจำของสถานศึกษา แตกต่างจากโรงเรียนที่มีบุคลากรมากและสามารถแบ่งความรับผิดชอบได้มากกว่า ดังนั้น แม้เครือข่ายจะกำหนดให้สมาชิกมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียม แต่ “ความเท่าเทียม” ในการมอบหมายงานไม่จำเป็นต้องหมายถึงการมอบภาระเท่ากันทุกโรงเรียน การกำหนดบทบาทควรคำนึงถึงศักยภาพและข้อจำกัดของแต่ละสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับหลักการบริหารโดยองค์คณะบุคคลที่ให้ความสำคัญกับการกำหนดหน้าที่ตามความเหมาะสมและการใช้ความสามารถของสมาชิกให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม

สำหรับด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกและด้านการติดตามและประเมินผล พบความแตกต่างตามขนาดสถานศึกษาเช่นกัน อาจสะท้อนว่าสถานศึกษาแต่ละขนาดมีโอกาสและความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรมของเครือข่ายต่างกัน โดยเฉพาะการประชุม การรับผิดชอบโครงการ หรือการติดตามประเมินผล ซึ่งต้องใช้เวลาและบุคลากร การพัฒนาเครือข่ายจึงควรออกแบบกลไกการมีส่วนร่วมที่ยืดหยุ่น เช่น การมีตัวแทนจากโรงเรียนทุกขนาด การหมุนเวียนผู้รับผิดชอบ และการใช้ช่องทางสื่อสารที่ลดภาระ

การเดินทาง ส่วนด้านการติดต่อประสานงานที่ไม่พบความแตกต่างตามขนาดสถานศึกษา แสดงให้เห็นว่าระบบการสื่อสารของเครือข่ายอาจเป็นกลไกที่สมาชิกทุกขนาดเข้าถึงได้ใกล้เคียงกัน จึงควรรักษาจุดแข็งดังกล่าวไว้และใช้เป็นฐานในการสนับสนุนการดำเนินงานด้านอื่น

3. แนวทางการบริหารงานที่พัฒนาขึ้นทั้ง 6 ด้านมีความสัมพันธ์โดยตรงกับข้อค้นพบข้างต้น กล่าวคือ กลุ่มเครือข่ายควรกำหนดวิสัยทัศน์จากข้อมูลของสถานศึกษาแต่ละขนาด กำหนดบทบาทตามศักยภาพของสมาชิก เปิดช่องทางให้ทุกโรงเรียนมีส่วนร่วม วางระบบแบ่งปันทรัพยากรและผลประโยชน์ตามความจำเป็น รักษากระบวนการติดต่อประสานงานที่เข้าถึงได้ และกำหนดระบบติดตามประเมินผลที่สะท้อนบริบทของโรงเรียนต่างขนาด แนวทางดังกล่าวจึงไม่ได้มุ่งให้ทุกสถานศึกษาดำเนินงานในลักษณะเดียวกัน แต่เน้นการสร้างกรอบการทำงานร่วมกันที่คำนึงถึงความแตกต่างของสมาชิก ซึ่งเป็นสาระสำคัญของการบริหารเครือข่ายสถานศึกษาและมีส่วนช่วยให้ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนสามารถตอบสนองต่อปัญหาและข้อจำกัดของพื้นที่ได้มากขึ้น

สรุป

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาสภาพการบริหารงานกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนและพัฒนาแนวทางการบริหารงานกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ขณะที่ด้านการมีผลประโยชน์ร่วมกันมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด สะท้อนว่าการบริหารกลุ่มเครือข่ายมีโครงสร้างและการแบ่งหน้าที่ค่อนข้างชัดเจน แต่ยังคงให้ความสำคัญกับการจัดสรรทรัพยากร โอกาส และประโยชน์ที่สมาชิกแต่ละสถานศึกษาได้รับการดำเนินงานร่วมกัน เมื่อเปรียบเทียบตามขนาดสถานศึกษา พบความแตกต่างทั้งในภาพรวมและหลายด้าน ได้แก่ วิสัยทัศน์ร่วม บทบาทและหน้าที่ของสมาชิก การมีส่วนร่วมของสมาชิก การมีผลประโยชน์ร่วมกัน และการติดตามและประเมินผล ขณะที่ด้านการติดต่อประสานงานไม่พบความแตกต่าง ผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการบริหารกลุ่มเครือข่ายควรคำนึงถึงบริบทและความพร้อมของสถานศึกษาที่แตกต่างกัน แนวทางที่พัฒนาขึ้นจึงมุ่งให้มีการกำหนดวิสัยทัศน์ร่วม การจัดบทบาทตามศักยภาพ การเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วม การแบ่งปันทรัพยากรและผลประโยชน์ การจัดระบบประสานงาน และการติดตามประเมินผลที่เหมาะสมกับสถานศึกษาแต่ละขนาด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ควรนำผลการวิจัยไปใช้ทบทวนแนวทางและกลไกการบริหารกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา โดยเฉพาะการกำหนดบทบาทของคณะกรรมการมีส่วนร่วม และระบบติดตามประเมินผลให้มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจน และคำนึงถึงความแตกต่างของโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่

2. คณะกรรมการบริหารกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา ควรจัดให้สถานศึกษาทุกขนาดมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ แผนงาน และกิจกรรมของเครือข่าย โดยนำข้อมูลปัญหา ความต้องการ และความพร้อมของแต่ละโรงเรียนมาใช้ประกอบการตัดสินใจ เพื่อลดความแตกต่างในการรับรู้และสร้างความเข้าใจต่อทิศทางของเครือข่ายร่วมกัน

3. ผู้บริหารสถานศึกษาและคณะกรรมการกลุ่มเครือข่าย ควรให้ความสำคัญกับด้านการมีผลประโยชน์ร่วมกันมากขึ้น โดยสำรวจทรัพยากรและความต้องการของสมาชิก จัดระบบการใช้บุคลากร สื่อ แหล่งเรียนรู้ งบประมาณ หรือกิจกรรมพัฒนาครูร่วมกัน และกำหนดหลักเกณฑ์การสนับสนุนที่คำนึงถึงข้อจำกัดของสถานศึกษาแต่ละขนาด

4. กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา ควรรักษาและพัฒนาระบบการติดต่อประสานงานซึ่งเป็นด้านที่ไม่พบความแตกต่างตามขนาดสถานศึกษา โดยกำหนดผู้รับผิดชอบ ช่องทางสื่อสาร และระบบข้อมูลให้ชัดเจนและเป็นปัจจุบัน พร้อมใช้ระบบดังกล่าวสนับสนุนการมีส่วนร่วม การติดตามงาน และการแลกเปลี่ยนทรัพยากรระหว่างสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา โดยเฉพาะปัจจัยด้านภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วม การแบ่งปันทรัพยากร ความไว้วางใจ และการสนับสนุนจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่ออธิบายว่าปัจจัยใดมีส่วนทำให้เครือข่ายสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

2. ควรศึกษาวิจัยเชิงพัฒนาหรือวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยนำแนวทางการบริหารงานกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปทดลองใช้กับกลุ่มเครือข่ายที่มีบริบทแตกต่างกัน และประเมินผลก่อนและหลังการใช้แนวทาง เพื่อพิจารณาความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และผลที่เกิดขึ้นต่อการบริหารเครือข่ายก่อนพัฒนาเป็นรูปแบบหรือคู่มือที่สามารถนำไปใช้ในพื้นที่อื่นได้

เอกสารอ้างอิง

ธีระ รุญเจริญ. (2546). การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา. ข้าวฟาง.

ธีระ รุญเจริญ. (2563). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). ข้าวฟาง.

นพปฎล บุญพงษ์, พรเทพ รุ่งแผน, และ ปฤษณา ชนะวรราช. (2560). การนำเสนอรูปแบบการบริหารเครือข่ายสถานศึกษา ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. *ราชภัฏเพชรบูรณ์สาร*, 19(1), 14-21.

ไพโรธมภ์ มะโนยานะ. (2556). *คู่มือการใช้รูปแบบเครือข่ายกลุ่มโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2*. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

- รุ่งนภา จิตรโรจนรักษ์. (2548). การพัฒนารูปแบบการบริหารของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับประเทศไทย [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
- วิชัย แสงศรี. (2552). การศึกษาวิเคราะห์และพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายสถานศึกษาในเขตพื้นที่ชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5. (2557). ระเบียบสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ว่าด้วยกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2557.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5. (2566). แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2554). รายงานการสังเคราะห์ผลการวิจัยในโครงการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน. กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอุบลราชธานี. (2566). ข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี ประจำปีการศึกษา 2566.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560–2564.
- เสมอ สุวรรณโค. (2558). รูปแบบเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้านวิชาการของโรงเรียนระดับประถมศึกษา. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 6(2), 128-137.
- Isett, K. R., Mergel, I. A., LeRoux, K., Mischen, P. A., & Rethemeyer, R. K. (2011). Networks in public administration scholarship: Understanding where we are and where we need to go. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 21(Suppl. 1), i157–i173. <https://doi.org/10.1093/jopart/muq061>
- Muijs, D., West, M., & Ainscow, M. (2010). Why network? Theoretical perspectives on networking. *School Effectiveness and School Improvement*, 21(1), 5–26. <https://doi.org/10.1080/09243450903569692>

